

NOORDZEEDAGEN 2017

TIJD VOOR EEN ANDERE KOERS

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Den Helder, 5 en 6 oktober

Voorwoord

Beste genodigde,

De komende Noordzeedagen gaat u deelnemen aan een bijzondere conferentie. De organisatoren van de Dagen hebben ze deze keer geplaatst in het kader van de ontwikkeling van het nieuwe Noordzee-beleid tot 2030. In het project Noordzee2030 (een coproductie van de ministeries van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu) is een belangrijke plaats ingeruimd voor bijdragen van belanghebbenden in een vroeg stadium.

We staan voor flinke uitdagingen die om koers vragen. Denk aan keuzes over *wind op zee* (kunnen medegebruik en samenwerking oplossingen bieden voor veelal sterk uiteenlopende belangen op een van de drukste stukjes zee ter wereld?), de *feed/food industrie* (om 9 miljard mensen te voeden in 2050 zullen kansen voor voedselproductie zorgvuldig in kaart gebracht en gebruikt moeten worden), de *waterbouwsector* (alternatieven voor kustinrichting en – onderhoud als gevolg van klimaatveranderingen, zeespiegelstijging en een verminderde beschikbaarheid van zand voor kustsuppleties.), de *visserijsector* (deze staat voor grote uitdagingen: nieuw visserijbeleid volgens MSY, met een aanlandplicht, een ecosysteembenadering en discussies over gesloten en natuurgebieden op zee.) en *scheepvaart* (nieuwe wetgeving (IMO, USCG) noopt tot maatregelen, onder meer rond exoten & ballastwater, maar ook rond geluid en emissies).

Een veelheid aan partijen is betrokken bij de ontwikkeling van Noordzee-beleid en we verwachten dan ook een openhartige en stimulerende discussie tussen deze betrokkenen. We hopen natuurlijk dat ook U uw stem zult laten horen, daar zijn deze Noordzeedagen voor bedoeld!

Wij wensen u een goede dialoog en discussie en zie uit naar uw inbreng en bijdrage aan deze Noordzeedagen.

Tammo Bult (*Directeur Wageningen Marine Research*), Ton IJlstra (*Projectleider Noordzee2030 EZ*), Wim van Urk (*Projectleider Noordzee2030 IenM*).

De Noordzeedagen 2017

‘Tijd voor een andere koers’

Dit jaar staan de Noordzeedagen in het teken van nieuw beleid.

Wij nodigen u uit om samen met ons de volgende stap te zetten richting een Strategische Agenda voor Noordzee2030 met een uitvoeringsprogramma.

We werken toe naar een duurzaam gebruik van de schaarse ruimte, herstel van de natuur, de verdere energietransitie en de toekomst van voedselvoorziening. Er wordt aan verschillende tafels, bijeenkomsten en dialogen hard gewerkt aan het inventariseren van dilemma's en kansen, toestandsbeoordelingen en toekomstverkenningen. De Noordzeedagen vormen een toetsingsmoment voor de uitkomsten uit de eerste fase én we horen graag uw advies waar de focus moet liggen in de volgende fase richting beleidskeuzes, uitvoering, kennisvragen en pilots.

Zo komen we samen tot: *“De Aanbevelingen van Den Helder voor Noordzee2030”*. U neemt deel aan informatieve, dynamische en interactieve Noordzeedagen, met resultaat dat impact kan hebben. Veel belangen, grote dilemma's en de kans om gezamenlijk richting te geven aan het beleid voor een robuuste Noordzee, die een mooie toekomst biedt voor iedereen.

Tijd voor een nieuwe koers, waarbij we behouden en versterken wat goed is en nieuwe paden uitzetten om de maatschappelijke opgaven op te pakken.

Wij wensen u fijne Noordzeedagen,

Het Organisatiecomité ,

Het Organisatiecomité bestaat uit:

Tammo Bult, Ton Ilstra, Wim van Urk, Elsje Duimel (EZ), Ingrid Hovelynck (Korbee & Hovelynck; dagvoorzitter), Marije Wassink (IenM), Marije Siemensma (MS&C), Marlies van den Berg (WMR) en Jakob Asjes (WMR).

Programma Dag 1

Dag 1		
09:30	Inloop en inschrijving in het KIM Koffie en thee staat voor u klaar!	KIM foyer
10:30	Welkom door Ingrid Hovelynck, dagvoorzitter Tammo Bult, directeur van Wageningen Marine Research. K.T.Z. Jaco de Bruijn, Commandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine	KIM collegezaal
10:50	Strategie Noordzee2030 Projectleiders Wim van Urk (I&M) en Ton IJlstra (EZ)	KIM collegezaal
11:30	Routekaart Wind op Zee	KIM collegezaal
11:45	Uitleg van het programma.	KIM collegezaal
11:50	Lopen naar de Zeevaartschool	
12:00	Lunch in de ontvangsthuis van de Zeevaartschool.	
13:00	Workshop ronde 1: Toetsen van de resultaten U kunt kiezen aan welk van de interactieve workshops u wilt deelnemen	
14:30	Koffie en thee op de begane grond van de Zeevaartschool.	
15:00	Workshop ronde 2: Inspireren en geïnspireerd worden. U kunt kiezen uit deelname aan één van de volgende interactieve workshops	
16:30	Poster pitches en de boekpresentatie van Kees Camphuyzen van zijn boek "Noordzee vis tot op het bot"	KIM foyer
18:30	Keynote speaker Gregory Stone auteur van <i>'Soul of the Sea in the Age of the Algorithm: How Tech Startups Can Heal Our Oceans'</i> . Na afloop kunt u het boek laten signeren.	KIM Collegezaal
19:30	Diner in de KIM eetzaal	
22:00	Einde diner	

Workshops dag 1

Keuze workshops ronde 1 (13.00—14.30 uur):

Natuurtafel 1

Marije Siemensma (MS&C) en Edo Knegtering (EZ), Atelier (B0.08)

Natuurtafel 2

Anne-Marie Svoboda (EZ) en Jeroen Vis (EZ), Razende Bol (B4.01)

Voedselvoorziening “Aquacultuur en Vaste vistuigen”

Wilbert Schermer-Voest (EZ) en Yvonne Koorengel (EZ), Griend (B3.01)

Voedselvoorziening “Kottervisserij”

Kees Verbogt (EZ) en Maarten Wegen (EZ), Mokbaai (A1.04)

Energievoorziening

Joost Vermeulen (EZ) en Irene Kwast (EZ), Balgzand (A0.11)

Public and Private Partnership: the Way Forward (in het Engels)

Gregory Stone en Ton IJlstra (EZ), Marsdiep (B0.07)

Keuze workshops ronde 2 (15.00—16.30 uur):

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Bernard Cino (IenM), Griend (B3.01)

Natuurinclusieve Wind op Zee

Nathalie Steins (WMR), Judith Klostermann (WEnR), Jeroen Veraart (WEnR) en Marnix Poelman (WMR), Atelier (B0.08)

De Toekomst van de Noordzee

Ed Dammers (PBL) en Bas Weenink (IenM), Balgzand, (A0.11)

Cumulatieve Effecten Ecologie

Marloes Kraan, Christine Röckmann en Gerjan Piet van WMR, Mokbaai (A1.04)

Kennissessie Monitoring

Jacco Kromkamp (NIOZ), Peter Herman (Deltares), Arjen Boon (Deltares), Jaap van der Meer (NIOZ), Frans-Peter Lam (TNO), Mindert de Vries (Deltares), Razende Bol (B4.01)

‘Public – Private partnership; the Way Forward’ (in het Engels)

Gregory Stone en Marije Siemensma (MS&C), Marsdiep (B0.07)

Programma Dag 2

Dag 2		
09:00	Inloop en inschrijving. In de Zeevaartschool.	
09:30	Welkom en samenvatting van dag 1. In de hal van de Zeevaartschool.	
09:45	Adviescarrousel Tijdens de adviescarrousel neemt u deel aan drie rondes waarin u met andere deelnemers tot een advies komt voor de ruimte-, kennis-, en pilotafels van Noordzee2030. Wij horen graag uw advies over de stappen die wij moeten nemen. Zo kunnen duidelijke beleidskeuzes gemaakt worden, onderzoek in gang gezet en kan doorgepakt worden met pilots. <i>Ronald Rense van de Kennistafel (RWS), Hans Hillebrand van de Pilotafel</i>	
11:45	Teruglopen naar het KIM	
12:00	De onderwaternatuur van de Noordzee: filmfragmenten van Klaudie Bartelink & Peter van Rodijnen met een toelichting door experts en expeditieleden van Stichting Duik	KIM collegezaal
13:00	Lunch - <i>En bekendmaking winnaar postersessies!</i>	KIM eetzaal
14:00	Presentatie 'Aanbevelingen van Den Helder' — <i>Door de projectleiders Noordzee2030: Ton IJlstra (EZ) en Wim van</i>	KIM collegezaal
15:15	Afsluiting Noordzeedagen 2017 en het stokje overdragen!	KIM collegezaal
15.30	Koffie, thee en napraten.	KIM foyer

Op www.noordzeedagen.nl vindt u het programma met daarbij uitgebreidere beschrijvingen van de verschillende programmaonderdelen.

Locatie

Koninklijk Instituut voor de Marine

Het Nieuwe Diep 4-7

Zeevaartschool

Ankerpark 27

Boekenbon

Dit jaar kunt u tijdens de Noordzeedagen een boekenbon inleveren. Dit kan in de foyer van het KIM. U kunt dan kiezen uit de volgende drie boeken:

“Soul of the Sea: In the Age of the Algorithm. How Tech Startups Can Heal Our Oceans”.

Auteurs: Gregory S. Stone en Nishan Degnarain.

In dit baanbrekende werk kijken de auteurs niet alleen naar de omvangrijkheid van de problemen die we tegenkomen op de oceaan, maar ook naar hoe makkelijk ze op te lossen zijn. Door het verweven van historie, ecologie, handel en geopolitiek, en door gebruik te maken van hun ervaring met oceanen en een aantal van de innovatie-hotspots in de wereld, openbaren de auteurs revolutionaire instrumenten en ‘business models’ die triljoenen dollars aan nieuwe duurzame economische kansen kunnen ontketenen. Dit boek is tegelijkertijd een Manifesto voor een gezondere oceaan, een roadmap naar een welvarende co-existentie met onze planeet en een oproep aan een nieuwe generatie van leiders.

“Noordzee Vis tot op het Bot”

Auteurs: Kees Camphuysen en Peter Henderson.

Leer de lokale vis kennen! *Visatlas North Sea fish and their remains* ontrafelt het mysterie van vissen dat zwemt in onze donkergroene, soms zelfs wat bruine zee. De veelzijdigheid en diversiteit aan vis zal voor sommige lezers een verrassing zijn, want Noordzee vis ziet er niet bepaald hetzelfde uit als wat er in restaurants op je bord ligt of in de supermarkt te vinden is. Deze gids helpt consumenten bij het maken van een verantwoorde viskeuze en voorziet wetenschappers van nieuwe kennis en informatie over natuurlijke voedselbronnen in de Noordzee. Beide een essentiële behoefte voor duurzame visserij en visconsumptie in de toekomst.

“In de Diepte: Hoogtepunten uit tien duikexpedities in de Noordzee”

Auteurs: Klaudie Bartelink, Willem Heijdemans en Ben Stiefelhagen.

34 duikers, waaronder fotografen en wetenschappers, hebben zich gezamenlijk ingespannen om een prachtig koffietafelboek te maken over de Noordzee ter afsluiting van 10 expedities die Stichting Duik de Noordzee Schoon samen met het Wereld Natuur Fonds en Stichting De Noordzee sinds 2011 heeft georganiseerd. Een ware musthave voor (zee)sport vissers, duikers en liefhebbers van onderwaterfotografie en mooie verhalen.